

**ПАРТНЕРСТВО ТА ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНИХ
СТРУКТУР І НЕДЕРЖАВНИХ ГРОМАДСЬКИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ У ВИРІШЕННІ АКТУАЛЬНИХ
ПРОБЛЕМ СУСПІЛЬСТВА: СОЦІАЛЬНО-
ПЕДАГОГІЧНИЙ ВЕКТОР**

УДК 378.011.3–051:17.022.1

С. М. Безбородих

**СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ПЕРЕДУМОВА
ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ**

Важливою складовою якості освіти слугують спільні дії всіх соціальних партнерів для вирішення першочергових завдань. Від їхньої взаємодії залежить якість освітніх послуг та підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних на ринку праці майбутніх педагогів. Сфера соціального партнерства стосується усіх складових освіти: навчальної, правової, наукової, соціальної та економічної. Вона дозволяє розширювати професійні можливості майбутніх конкурентоспроможних педагогів.

Сучасний педагог визначений головною дійовою особою на шляху реалізації стратегічного напрямку розвитку освіти в Україні – зробити її конкурентоспроможною серед інших країн Європи. Вирішення цього завдання обумовлює розвиток інституту соціального партнерства, необхідність підготовки кваліфікованого працівника відповідного рівня й профілю, компетентного, відповідального, що вільно володіє професією, орієнтується в суміжних галузях, здатного до ефективної роботи на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання та професійної мобільності, а саме конкурентоспроможного майбутнього педагога.

Клаудіо де Моура Кастро [5], характеризуючи професійну освіту країн з ринковою економікою, відзначає, що через труднощі підготовки кадрів, відповідної вимогам підприємців, особливе значення набуває тісна взаємодія між навчальними закладами і соціальними партнерами (роботодавцями). Таким чином, соціальне партнерство розуміється як взаємовигідне співробітництво між вузом, роботодавцем (підприємством, зацікавленим у підготовці фахівців), міською службою зайнятості, міською адміністрацією.

Сьогодні, в складних соціально-економічних умовах розвитку України, існуюча національна модель соціального діалогу є недостатньо ефективною та потребує вдосконалення. У наукових працях українських і зарубіжних дослідників відображені різні аспекти соціального

партнерства в галузі освіти. Понятійно-термінологічний апарат проблеми розглядається в роботах І. Модель та Б. Модель, де партнерство розуміється як баланс інтересів, що досягається завдяки соціальній взаємодії на основі компромісу та консенсусу. Сутність, функції та особливості соціального партнерства в європейській системі освіти розкриваються у дослідженнях О. Олейнікової, А. Муравйової, Л. Пуховської, О. Огієнко. Цікавими є дослідження Н. Абашкіної, де аналізується та узагальнюється німецький досвід функціонування соціального партнерства у професійній освіті. Проблема співробітництва основних суб'єктів соціального партнерства набуває все більшої актуальності в навчально-методичній літературі. У дослідженнях М. Баглай, Г. Бласко, Л. Ерхарда, Г. Задорожного, В. Митрохіна, Ю. Попова, Р. Румпеля, Г. Семигіна, М. Шмакова, викладені основоположні принципи соціального партнерства. В. Албеда, Г. Ардаєв, П. Байдаченко, А. Вебер, Е. Вільховченко, В. Глушков, С. Головка, В. Кисельов, О. Корсунов, Г. Рибіна, Л. Сігаєва визначають окремі форми соціального партнерства у сфері освіти і праці.

У ХХ ст. з середини 70-х років у сфері освіти більшості європейських країн відбуваються стрімкі інтеграційні процеси, які реалізують соціальні партнери. Свідченням цього є той факт, що питання формування соціального партнерства, які широко обговорювались на всесвітніх конференціях, стають невід'ємною складовою великої кількості різноманітних проектів, започаткованих міжнародними організаціями в галузі освіти. Отже, ця проблема набула великої актуальності в освітньому просторі.

Тому метою статті є розгляд соціального партнерства як передумови формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів.

Соціальне партнерство в Україні інтенсивно розвивається, тому вивчення та узагальнення європейського досвіду щодо соціального партнерства в системі освіти буде сприяти створенню гнучкої, динамічної системи освіти, здатної оперативно реагувати на всі виклики часу: виклики глобалізації, прискореного технологічного розвитку з новими постачальниками послуг, новими типами навчання, новими особами, які навчаються, тощо. Для гідної відповіді на ці та інші виклики формується загальноєвропейський простір освіти, який спирається на європейську інтелектуальну, наукову, культурну спадщину та прагнення і характеризується постійною співпрацею (партнерством) між державою, навчальними закладами, студентами, викладачами, роботодавцями та іншими зацікавленими сторонами [9].

Поняття «партнерство» походить від англійського слова *partnership* і у «Великому словнику англійської мови» Н. Вебстера тлумачиться як: 1) загальне становище партнера; 2) а) юридичні відносини між представниками бізнес товариства; б) товариства та особи, які входять до нього; 3) відносини, що як правило, передбачають тісну співпрацю між сторонами, які мають взаємовигідні права та обов'язки. Синонімічний

ряд поняття «партнерство» продовжується синонімами: союз, співпраця, конфедерація, об'єднання, взаємодія, обмін, взаємозв'язок, взаємодопомога, симбіоз, інтеграція, злиття [12].

Незважаючи на те, що термін «партнерство» дуже близький за змістом до понять «співпраця», «співробітництво», «співучасть», «спільна справа», «злагоджені дії», він жодному з них не тотожний і має самостійний значеннєвий статус, оскільки володіє набором специфічних рис. Такими специфічними рисами-ознаками, які роблять партнерство особливим, є автономія та рівність сторін, їхнє взаємне визнання і довіра, добровільно прийнята взаємна відповідальність та орієнтація на соціально значущі цілі. Антитезою партнерства слугують такі соціально-філософські поняття, як «конкуренція», «суперництво», «боротьба» [2, с. 7].

Дуже плідну роботу з розробки та обґрунтування партнерства здійснює ЮНЕСКО. Аналіз енциклопедичної та довідникової літератури цієї організації показує, що поняття «партнерство» визначається як положення про початок взаємодії: об'єднання, альянс, асоціація, союз, взаємовідносини, співпраця. Укладачі Тезаурусу відносять до них також термін «спільні зусилля» (Shared Services), пов'язуючи його з категорією «освітній взаємозалежний союз» (Educational Interdependent Alliance) [13].

Вивчення документів ЮНЕСКО 90-х років ХХ ст. дає можливість виявити певне розширення тлумачення цього явища. Так, у висновках Другого міжнародного конгресу ЮНЕСКО з технічної і професійної освіти «Освіта і підготовка впродовж усього життя: лист у майбутнє» (м. Сеул, квітень 1999 р.), термін «партнерство» визначається як «співпраця приватного та державного секторів» що необхідна для: забезпечення інформації щодо вимог ринку праці на основі індикаторів та оцінювання потреб у навчанні на національному та галузевих рівнях; обґрунтування, визначення політики й створення законодавчих засад для системи навчання; розробка стандартів якості, включаючи оцінювання і сертифікацію для забезпечення послідовності і наступності; розробка інституційної структури й операціональних механізмів; мобілізація зацікавлених сторін на досягнення максимальної участі у впровадженні системи через відповідні стратегії, заходи і стимули; планування організації навчання; удосконалення навчальних планів та програм, навчання викладачів і керівників [7, с. 37 – 39].

Словосполучення «соціальне партнерство» інтегровано від понять «соціальне», що означає суспільне, тобто те, що відноситься до життя людей і їх відносин у суспільстві та «партнер» (від французького слова партія) – учасник спільної діяльності. Функціонування системи соціального партнерства здійснюється на трьохсторонній основі співпраці органів державної влади, підприємців і профспілок, яка спрямована на погодження інтересів і розв'язання проблем у соціально-трудова діяльності людей [4, с. 102]. У енциклопедії освіти поняття «соціальне партнерство» визначається як система: 1) колективно-договірною регулювання соціально-трудова відносин між соціальними

суб'єктами шляхом розроблення й реалізації спільних соціально-трудових договорів, програм чи угод на визначені терміни; 2) соціально-трудових відносин, що забезпечують оптимальний баланс та реалізацію основних інтересів різних соціальних груп; 3) інструментів і механізмів погодження інтересів учасників виробничого процесу: працівників і роботодавців [3, с. 848].

У педагогічній літературі термін «соціальне партнерство» розглядається як механізм узгодження інтересів двох основних суб'єктів трудових відносин – працівника і роботодавця [6]; особливий тип взаємодії освітнього закладу з усіма суб'єктами ринку праці, його інститутами, а також органами управління [1].

У контексті нашого дослідження під соціальним партнерством ми розуміємо взаємодію системи професійної освіти із суб'єктами та інститутами ринку праці, державними та місцевими органами влади, суспільними організаціями, спрямованої на узгодження та реалізацію інтересів усіх учасників цього процесу.

Суб'єктами соціального партнерства в освіті вважають бюджетні організації, установи професійної і додаткової освіти; органи виконавчої влади усіх рівнів, працедавці, працівники освіти і профспілки. Значна частина науковців вважають, що соціальне партнерство в освіті потрібне для того, щоб викладачі, студенти (учні) і їх батьки керували учбовим закладом; щоб викладачі могли об'єднатися для боротьби з владою за свої права; щоб соціально-економічно розвивалася територія тощо.

Суттєвими кроками у розвитку інституту соціального партнерства є створення Національної Ради соціального партнерства при Президентові України (1993 р.), розробка проекту закону України «Про соціальне партнерство» (2002). Ефективні підходи до вдосконалення підготовки кваліфікованих робітників відповідно до вимог соціального партнерства були викладені у Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні на 2005-2010 рр., схваленої 2004 р. на спільному засіданні колегії Міністерства освіти і науки України та президії АПН України. Однак, не отримавши статусу нормативно-правового документа, ця концепція не змогла ефективно впливати на модернізаційні процеси в системі професійної освіти з питань оновлення змісту, впровадження сучасних форм і методів навчання, управління освітньо-виховною, навчально-виробничою, навчально-методичною, фінансово-економічною та господарською діяльністю тощо [10].

Згідно ст. 4 проекту Закону України «Про соціальне партнерство» завданнями соціального партнерства є: забезпечення реалізації соціально орієнтованої економічної політики; створення ефективного механізму регулювання соціально-трудових і пов'язаних з ними економічних відносин; проведення колективних переговорів, взаємних консультацій, укладення колективних договорів та угод; запобігання колективних трудових спорів (конфліктів) і сприяння вирішенню соціально-трудових

конфліктів; вдосконалення чинного законодавства в сфері соціально-трудових і пов'язаних із ними економічних відносин [11].

К. Дечевим у проекті ЄС «Практика соціального партнерства в сфері професійної освіти та навчання в країнах ЄС» визначені загальні характерні риси системи соціального партнерства в професійній освіті в європейських країнах:

- участь соціальних партнерів в організації системи професійної освіти та навчання у європейських країнах – це основна та характерна риса системи, що продовжує залишатися життєздатною, незважаючи на прихильність керівників уряду «інтересам бізнесу» чи «інтересам праці»;
- організації соціальних партнерів незмінно забезпечують довготерміновий зв'язок з тенденціями, що проявляються на ринку праці. З різною інтенсивністю та представництвом організації соціальних партнерів беруть участь в розвитку системи професійної освіти та навчання на різних рівнях: національних, регіональних, галузевих, міських і на рівні підприємств;
- соціальні партнери забезпечують цілісність окремих підсистем в галузі забезпечення підприємств необхідними професійними навичками (кваліфікаціями): початкова професійна освіта та навчання, спеціальне навчання на робочому місці, освіта дорослих. Усі підсистеми професійної освіти та навчання відносяться до принципів навчання протягом усього життя. На державному рівні вищезазначеними підсистемами керують, як правило, окремі міністерства: освіти та науки, праці та працевлаштування. Варто зауважити, що їхня співпраця не завжди відповідає вимогам ринку праці, як наслідок організації роботодавців та робітників виконують інтегруючу та координуючу роль;
- участь соціальних партнерів в організації системи професійної освіти та навчання або в процесі прийняття рішень демонструють ступінь децентралізації системи професійної освіти та навчання в європейських країнах. Особливо важливим є те, що децентралізація розглядається як процес забезпечення прозорості, відповідальності та загальнодоступності [8, с. 2 – 3].

Проаналізувавши усе вищезазначене, можна зробити висновок, що соціальне партнерство як педагогічна проблема істотно сприяє позитивному впливу щодо формування нової організаційно-педагогічної системи в професійному закладі, а також є важливою передумовою формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів. Отже, саме в ході соціального діалогу між суб'єктами формується мотиваційне середовище, в якому учасники педагогічного процесу орієнтуються на підготовку професіоналів і повну реалізацію своїх здібностей у професійній діяльності.

Подальші дослідження необхідно спрямувати на поглиблене вивчення впливу міжнародного соціального партнерства як передумови формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки.

Список використаної літератури

- 1. Борисова Г. В.** Результаты проекта «Реформы профессионального образования и обучения в Северо-западном районе России» / Г. В. Борисова // *Инновации в Российском образовании. Начальное профессиональное образование.* – М. : МГУП, 2000. – С. 125-137.
- 2. Жданенко С. Б.** Партнерська взаємодія у процесі становлення громадянського суспільства (соціально-психологічний аналіз) : автореф. дис ... канд. філос. наук: 09.00.03 / С. Б. Жданенко. – Х., 2003. – 16 с.
- 3. Енциклопедія освіти** / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
- 4. Есинова Н. И.** Экономика труда и социально-трудовые отношения / Н. И. Есинова. – К. : Кондор, 2003. – С. 102 – 133.
- 5. Клаудио де Моура Кастро.** От плановой к рыночной экономике: последствия для профобразования / Клаудио де Моура Кастро // *Подготовка кадров: на пути к рыночной экономике.* – Женева, 1993. – С. 33 – 47.
- 6. Крючков В. И.** Социальное партнерство в профессиональном образовании / В. И. Крючков // *Профессиональное образование.* – 2000. – №2. – С. 30 – 31.
- 7. Материалы** Второго Международного Конгресса ЮНЕСКО по техническому и профессиональному образованию «Образование и подготовка на протяжении всей жизни: мост в будущее». г. Сеул, Республика Корея, 26-30 апреля 1999 г. – Астана, 1999 г. – С. 34 – 72.
- 8. Практика** социального партнерства в сфере профессионального образования и обучения в странах ЕС. – М., 2008. – 196 с.
- 9. Пуховська Л.** Навчання впродовж життя як пріоритетний напрям Болонського процесу у наступному десятиріччі / Л. Пуховська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/OD/2010_2/10PLPPND.pdf>.
- 10. Радкевич В.** Принципи модернізації професійно-технічної освіти / В. Радкевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ipito.kiev.ua/modernizaciya/2011_1_1.pdf>.
- 11. Трудовой** кодекс Украины : проект Закона Украины від 04.12.2007 р. № 1108 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dialog.lviv.ua/socialpartnership/articles/12>.
- 12. Merriam-Webster's** Online Dictionary, 10th Edition Definitions, pronunciation, word origins, thesaurus [Electronic resource]. – Mode of access: <<http://www.merriam-webster.com/thesaurus/partnership>>.
- 13. UNESCO: I B E EDUCATION.** Sixth edition. Second revision 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/IBE_Thesaurus/TH_alpha_array_Oct07.pdf>.

Безбородих С. М. Соціальне партнерство як передумова формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів

Актуальність матеріалу, викладеного у статті, обумовлена свідченням того факту, що питання формування соціального

партнерства, які широко обговорювались на всесвітніх конференціях, стають невід'ємною складовою великої кількості різноманітних проєктів, започаткованих українськими та міжнародними організаціями в галузі освіти. Тому метою статті є розгляд соціального партнерства як передумови формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів. Сьогодні, в складних соціально-економічних умовах розвитку України, існуюча національна модель соціального діалогу є недостатньо ефективною та потребує вдосконалення. Встановлено, що соціальне партнерство як педагогічна проблема істотно сприяє позитивному впливу щодо формування нової організаційно-педагогічної системи в професійному закладі. Отже, саме в ході соціального діалогу між суб'єктами формується мотиваційне середовище, в якому учасники педагогічного процесу орієнтуються на підготовку майбутніх конкурентоспроможних педагогів.

Ключові слова: конкурентоспроможний педагог, партнерство, соціальне партнерство.

Безбородых С. Н. Социальное партнёрство как предпосылка формирования конкурентоспособности будущих педагогов

Актуальность материала, изложенного в статье, обусловлена свидетельством того факта, что вопросы формирования социального партнерства, которые широко обсуждались на всемирных конференциях, становятся неотъемлемой частью множества различных проєктов, разработанных украинскими и международными организациями в области образования. Поэтому целью статьи является рассмотрение социального партнерства как предпосылки формирования конкурентоспособности будущих педагогов. Сегодня, в сложных социально-экономических условиях развития Украины, существующая национальная модель социального диалога недостаточно эффективна и требует совершенствования. Установлено, что социальное партнерство как педагогическая проблема существенно способствует положительному влиянию по формированию новой организационно-педагогической системы в профессиональном заведении. Именно в ходе социального диалога между субъектами формируется мотивационная среда, в которой участники педагогического процесса ориентируются на подготовку будущих конкурентоспособных педагогов.

Ключевые слова: конкурентоспособный педагог, партнёрство, социальное партнёрство.

Bezborodyh S. Social Partnership as a Prerequisite for the Formation of the Competitiveness of Future Teachers

The relevance of the material set out in the article, due to evidence of the fact that the issue of the formation of social partnership, widely discussed at world conferences are an integral part of a large number of various projects initiated by national and international organizations in the field of education.

The purpose of the article is to examine the social partnership as a prerequisite for the formation of the competitiveness of future teachers. Today, in difficult socio-economic conditions of Ukraine, the current national model social dialogue is ineffective and needs improvement. By social partnership in the context of our study, we understand the special type of interaction vocational education with business and labor market institutions, state and local governments, community organizations aimed at harmonization and the interests of all participants in this process. Established that social partnership as a pedagogical problem contributes significantly positive impact on the formation of a new organizational and pedagogical system in a professional setting. It was during the social dialogue between the actors formed motivational environment in which participants are guided educational process for the preparation of future teachers competitive. Social partnership in education is an important prerequisite for the formation of future teachers competitiveness.

Key words: competitive teacher, partnership, social partnership.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2015 р.

Прийнято до друку 14.05.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 37.036

Ю. О. Блудова

ШЛЯХИ І ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Естетичне виховання молодого покоління завжди було однією з актуальних проблем школи і суспільства.

Естетичне виховання це цілеспрямований педагогічний процес, в результаті якого формується естетичне ставлення людини до навколишнього світу, природи, праці, людських взаємин, мистецтва. Однак формувати любов до прекрасного, вміння сприймати красу життя і мистецтва, насолоджуватись нею – тільки одне із завдань формування духовного світу молоді людини засобами естетичного виховання. Недостатньо, якщо людина залишається лише споживачем естетичних цінностей, створених іншими людьми. Тому, разом з першою, існує ще одна важлива задача – виховувати не лише споживача мистецтва, а людину, особистість, яка прагне до створення краси навколо себе, людини-творця, здатну «творити за законами краси» [8].

Центральною категорією естетичної свідомості, яка займає принципове місце в науково-теоретичних дослідженнях є художньо-естетичний смак. Пильна увага вчених до цього явища пояснюється його